

Henk Hoftijzer

Geb. 01-06-1935 op de Haart, nr. 112
en woonde aan de Kriegerdijk 8.
Nu woont hij in De Heurne,
Brethouwerweg.

Henk vertelt:

'Ik denk vaak aan veel gebeurtenissen van de oorlog terug:

Mei 1940, er kwamen zoveel vliegtuigen, dat het 'duister' werd.

's Middags, tussen 13.00 uur en 16.00 uur was het vliegtuig aan vliegtuig die vanaf het zuidwesten vlogen, richting Winterswijk, van ons uit gezien, Duitsland in. Die schaduwen van die vliegtuigen, die zie ik nog altijd over het weiland. Vliegtuig aan vliegtuig. Dat vergeet ik nooit meer. Dat was het begin, zoals wij het meemaakten, van de oorlog.

In de oorlog was u niet vrij. Waar uit bleek dat en hoe heeft u dat ervaren?

Niet vrij! Weet je, wat dat is? Je was altijd op je hoede en al waren we kinderen, je zou het, dachten ze, wel vergeten, maar dat is niet zo. Het blijft je tóch bij.

We zaten nacht op nacht in de schuilkelder bij de burens, bij buurman 'Bulsink'. Die bunker? Die zit er nog. Daar zat dan de familie Klein Wolterink in en de familie Bulsink en wij.. met 7 personen.

Waar staat die bunker nu? Ik wil er altijd nog eens naar gaan kijken met de kinderen en nu zijn de kleinkinderen groot en ben ik er nóg niet geweest! Inmiddels wonen er andere mensen op die plek. (Kriegerdijk 11. LHV)

Ik ben er later nog vaak geweest; in de winterdag bewaarden ze daar appels in.

's Avonds werden dan Bocholt gebombardeerd en Essen en dan kwamen ze uit het noorden hier overheen; drommen bommenwerpers en die werden bewaakt door die snelle vliegers zo er omheen, zodat er geen onraad kwam en dat was avond aan avond. Dan dreunde de grond. En als in Essen de bommen vielen, dan dreunde hier in Aalten de grond nog, zó ging dat tekeer, ja! Drommen bommenwerpers, zwaar beladen met bommen. En dat was avond op avond en dan moest je uit bed en dan had je al een poosje geslapen en je was dan zo moe. Half dronken liep je er dan heen. Het was me wat! En dan gingen we naar de burens. En dan wachtten we net zo lang tot de vliegtuigen weer teruggingen en dan gingen wij weer thuis naar bed. Dan was het weer rustig aan de hemel. Je kunt het je niet bedenken, maar ja, het is werkelijk zo!

Waarom denkt u, als we het over de oorlog hebben, speciaal terug?

Ik heb hier een foto staan op het kastje van een piloot. Dat blijft je gewoon bij. Je weet precies hoe het gegaan is; je zag hem komen en dan moet je zó rekenen. Ik denk nog vaak terug aan dat vliegtuig, dat neerkwam op de Haart aan de Veenhuisweg en dat de parachute bij ons in de boom hing en wij stonden daar als kinderen dom naar te kijken; dat hij recht op ons aankwam. Het was een Duitse jager.

Hij was beschoten door de Engelse soldaten. Ze hebben hem in Ede bevochten. In Ede op de heide. En ze hebben altijd gemeend, dat hij, die piloot, daar ook begraven was.

Ze hebben hem hier echter opgegraven. Hij is toen in Bocholt begraven en van daaruit is hij naar Leipzig gegaan.

Joseph Schneider heette die man. 22 jaar. Ik heb er deze foto van.

Dat vliegtuig is 's zaterdags om 18.00 uur bij 'Snoeybos' terecht gekomen.

Je hoorde vaak, als kinderen, tijdens het spelen, dat er luchtgevechten plaatsvonden. Oh, ja, daar ginds! Lichtenvoorde of boven Bocholt of waar ook. We keken op Aalten aan en daar kwam een vliegtuig steil op ons aan. Over het bos heen. Bij 'Scholten' en wij dachten: 'Dat gaat nooit goed!' We zijn allemaal achter het huis gegaan. En we zagen het vliegtuig in ons gezicht, 100 meter van ons af. Als hij het huis geraakt had, waren we verpletterd geweest. Maar hij ging gelukkig achter de schuur heen. Dat was om 18.00 uur.

Mijn oudste zus, die ging 's zaterdags werken bij 'Scholten', die deed graag melken en die waren in het weiland. Daar om 18.00 uur en toen kwam dat vliegtuig daar laag over heen. En ze hadden tussen de huizen gelegen, zoals het toen te keer ging. Het mica rammelde bij ons over het dak heen van die Duitse jager.

Op welke manier had u in de oorlog met de burens contact?

Ja, dat was hoofdzakelijk, dat moesten wij als kinderen ook, let op, als er 'Zwarten' zijn. Dan móest je mee.

De burens hebben dat ook gezien, toen dat gebeurde. Johannes Hoftijzer, dat kun je lezen in de boeken en opa Bulsink, bij ons, die namen ze zo mee!

Dat waren de 'Zwarten', die hadden een macht!!! Iedereen, waarvan ze dachten: 'Kom jij maar eens mee!', die móest mee.

Die werden dan gegijzeld en naar Zevenaar gebracht en daar hebben ze in een gevang gezeten. Ze wisten, dat er daar onderduikers zaten. Waar en wat dan ook. En verzetsmensen. Maar dan namen ze er zomaar wat mee: Heersink van de Haart, en in Aalten, een hele hoop.

Dat hebben we met eigen ogen gezien, dat Johannes van Hoftijzer en Bulsink ook mee moesten. Lopen! Met een hiep in de nek liepen die kerels er bij.

Ze zijn in Zevenaar niet zo erg lang geweest en heb ze hen wat gemeld toen mochten ze weer los. Dat maak je dan ook mee; dat heb ik met eigen ogen gezien. Het ging er maar om of je contact had.

Heb je dit gezien en dat gezien? Daar werd je steeds op gewezen. Ze kunnen morgen wel eens daar komen! En daar razzia houden. Let even op! Wij, als kinderen, werd ingeprent: 'Niks vertellen, maar wel de ogen los!' Wij wisten wel, wie de 'Zwarten' waren.

Hoe vaak had u in de oorlog contact met de burens en wanneer vooral?

Hoofdzakelijk 's avonds.

Op 't laatst moest iedereen (de mannen!) gaan spitten; loopgraven spitten, in Gendringen, in Duitsland en waar maar ook.

Dan gingen ze 's morgens; dan moesten ze zich melden hier om 7.00 uur aan de grensovergang. Dan stond daar een vervelende Hauptman, een zekere Heinrich, en dat was niet zo'n malse man. Als je te laat was of wat dan ook, .. dat was geen beste!

En dan allemaal de schop mee en dan moesten ze daar heen, om te spitten. Dan waren ze dus overdag weinig thuis. De mannen tenminste. Ja, zo ging dat dan.

En dan was er nog een geheime radio. Bij 'Te Winkel', geloof ik en dan ging de buurt daar luisteren 's avonds, hoe ver de 'Tommy' al was! Als die maar over het water (De Maas, De Rijn, De Waal. LHV) was! Want dat las je ook wel, dat er veel gevochten werd bij Nijmegen en zo. De Tommy heeft het toch wel gered, maar het

heeft hopen levens gekost aan weerskanten. Dat was vreselijk.

Als we geluisterd hadden en we wisten, dat de Tommy hier op aan kwam, verder Nederland in.

Dat was wat. Wij waren nog kinderen en ik zit het nu te vertellen, als ik 84 jaar ben, dan denk ik, hoe kan het? Maar dat blijft je zo eeuwig bij.

Die spanning, die de oude lui, mijn ouders, ook hadden, dat was wat! Dat wás wat!

Wilt u zelf nog iets vertellen, dat niet gevraagd is en wat u belangrijk vindt om te vertellen?

Er gebeurde nog wel eens wat. Er lag aan de Ringkamp achter de Ringkampbulten aan de Huiskermatedijk; daar lag een 'flak' in het bos. (Een 'flak' is een stelling, lijkt op een ronde tafel, waarop 'geschut' was gemonteerd, dat 360° kon draaien, om zo een vliegtuig te kunnen volgen om te beschieten. LHV)

Daar werd vanaf geschoten op vijandelijke vliegtuigen. Toen kwamen er eens twee Engelse jagers, die kwamen vanaf Winterswijk zo met de grens mee vliegen, richting Dinxperlo. En dat 'vlak' dat schoot wel vaker op vliegtuigen, maar die joegen dan gewoon door. Die werden misschien nooit geraakt.

En met mijn vader stond ik achter het huis te kijken en er was een gebater, geen 9 millimeter, maar zwaar geschut. We hadden het nog niet gezegd of die vliegtuigen hadden zich gedraaid boven Dinxperlo, of waar dan ook, en ze kwamen bij ons laag over het huis, achter elkaar, met een noodgang daar naar waar ze eerder waren beschoten. Waar die Duitsers zaten in het bos. En je zag voorin een vuurzee van voren uit die vliegtuigen en ze schoten richting Winterswijk én van achter uit de kont, zeg maar, op het bos. Daar stonden toen bomen, populieren, vanaf de Huiskermatedijk tot aan boerderij 'De Huiskermaat', vijf grote populieren, die hadden ze 'kats' afgeschoten; kort bij de grond, twee meter van de grond, vijf meter van de grond, 'kats' afgeschoten én op het 'flak' en die soldaten?

*Dat weet ik niet, waar die gebleven zijn; die zijn misschien wel morsdood geschoten!
 Dat maak je dan ook nog mee. Toen even daarna, een momentje maar, ze kwamen van Winterswijk weer terug en gingen er nóg een keer overheen.
 En die twee vliegtuigen, zo kort achter elkaar, die maakten een kabaal! Het was allergruwelijks. Ja!
 Er is veel dood en verderf gezaaid! Dat doet mij nog wel leed. Hoe ouder je wordt, hoe slechter je er tegen kunt. Dan denk je: 'Wat een waanzin!'
 Al met al, ze hebben er niks van geleerd, want de oorlogen gaan maar door. Of het nou Hitler was en noem maar op nu in al die verre landen.
 Het is net of ze d'r niks van geleerd hebben.
 Dat is mij nogal een doorn in het oog.
 Wij zijn maar gewone jongens... wij waren kinderen, maar wat ik vertel, is 100% waar!*

*Soms kroop je door het oog van de naald. We zagen eens een paard en wagen, zwaar beladen met munitiekisten. Op zo'n 100 meter van het zondagsschoolgebouw vanuit Aalten, daar was een binnenweg en er liep een raspaard voor die wagen. Dat wist ik precies.
 En hij trok tien trad aan en hij had zo'n zware vracht en ze hebben hem eindeloos opgejut..... d'r waren twee soldaten bij. De ene soldaat die liep door de weide naar Klein Wolterink, die moest er bij komen, daar hadden ze ook een paard gevorderd. Dat was weg.
 In de tijd, dat die man daar stond, dat zagen wij ook, zo'n 50/60 meter door de weide. En wij hadden niets in de gaten. En die man schreeuwde: "Weg! Weg! Weg!" Hij ging plat in de sloot liggen en toen kwam er een Engelse jager aan, zo achter langs, met de 'Heurns' mee en toen zwaaide hij met de vleugels. En toen dachten wij, wat zal er aan de hand zijn?*

Maar toen had die man gezegd: "Als die dáár, wijzend op de kar, op geschoten had!" Hij was ook voor de muur gaan liggen.

Hij zei: 'Als die trawanten, dat waren wij: kinderen, er niet waren geweest, dan had hij, die piloot, zéker geschoten!'" Daarom heeft hij het gelaten en anders was het niet goed gegaan. Wij stonden d'r wel met tien kinderen. Van die kleine blagen.....

Dát zijn van die dingen. Dan denk ik ook: wij zijn door het oog van de naald gekropen!

Oh, ja, ik weet nog, dat in het 'Loohuis' veel Duitse militairen zaten. Ze waren wel eens aan het schieten daar. Of ze aan het oefenen waren of wat dan ook, maar dan hoorde je de kogels fluiten en dan dacht je: 'Het zal wel goed gaan!'

Ik moest eens stro van de zolder halen en ik was op de zolder en... ráááng!!! ging er een kogel, zo door een dakpan, nog geen halve meter voor mij!

Als ik een halve meter verder was geweest, hadden ze mij dwars door de kop geschoten. De gruzels van de dakpan spoten mij rond het hoofd.

'Je moet wel eens geluk hebben in het leven', zeiden ze vroeger.

Is dát geluk hebben? Dat is toch wat!

Hoe wist u, dat de Haart snel bevrijd zou zijn?

De Duitsers hadden het materiaal niet in orde en ze gingen fietsen vorderen; dat deden ze al ieder jaar. Honderden fietsen stonden er in Aalten bij het feestgebouw.

Er was geen brandstof, zeiden ze. Dat hoorde je dan vertellen. En er werden ook veel paarden gevorderd met boerenwagens. Legio zijn er weggegaan. Daarmee trokken ze richting Winterswijk en zo. Waar ze bleven, dat weet ik niet.

Net vóór de bevrijding moest dat gebeuren. Vorderingen.

Ze konden alles gebruiken. Je moest de schapen wel binnen houden, anders dan waren ze 's nachts weg. Al zulke dingen meer.

Soldaten kwamen: "Das Pferd müssen wir haben!"

Je hoorde dit ook in de buurt. Het was dagelijks gesprek. Iedereen had het erover. De paarden gingen gewoon weg. Bij ons twee mooie paarden. Als kind had ik erop gereden; ik mocht het paard sturen met graan maaien. Twee paarden: Nellie en Corrie. Dat vergeet je nooit weer. Nooit meer terug gezien. Het spijt mij vandaag de dag nog! Nu ik 84 jaar ben.

De Haart werd bevrijd, toen kwamen de tanks van de geallieerden uit Duitsland de grens over zo aan de Driehonderdmeterweg, zo richting Aalten, Ringkampweg naar beneden; 's morgens op 'Goede Vrijdag' was dat, 30 maart, mijn jongste zus was nog jarig die dag.

Die tanks kwamen 's morgens tussen 9.00 uur en 11.00 uur, twee honderd meter bij ons vandaan, die gingen richting Aalten.

Er ging een gejuich op bij ons!

Dat was 's morgens tussen 10 en, zeg maar, 12 uur, dat ze richting 'Loohuisbos' gingen, richting Aalten.

Het 'Loohuisbos' zat in de oorlog helemaal vol met Duitse vrachtwagens, tanks, een keuken..... alles was daar.

Het is in ieder geval van 9 -12 geweest.

De Engelsen kwamen Aalten binnen via de Richterinkstraat, maar ook via de Bochooltsestraat.

De tanks hebben hier op een rij gestaan; van de grens over en dan namen ze nog even een paar soldaten onder vuur, die hier, waar ik nu woon, gingen lopen; hadden zij zich maar overgegeven! Dan hadden ze misschien nog lang geleefd, maar die gingen lopen en de Engelse tanks, die hebben hen onder vuur genomen.

Van die kant zijn ze Aalten binnen gekomen. Het waren Engelsen. Tommy's! "Zouden de Tommy's al komen?" Dat was dagelijks hét gesprek.

Aan het model van een vliegtuig kon je ook zien of het Tommy's waren, die waren sneller dan de Duitse vliegtuigen. Dat is mij altijd bij gebleven.

Waar bevond u zich toen 'De Haart' werd bevrijd?

Op mijn ouders huis. Wij stonden achter het huis te kijken en toen zagen we ze vanaf de Duitse grens en wij hadden ook een gezin uit Woerden met drie kinderen en een onderduiker van 18 jaar. En dan hebben we het bekeken. Ik ben, mijn jongste zuster leeft nog, met haar naar Aalten gegaan. Iedereen deed dat. En daar stond een rij tanks van de Engelse militairen!! En vrachtwagens en aanverwante voertuigen en motoren, niet te vergeten. Mijn zus was toen nog twee jaar jonger dan ik. En ik moest nog tien jaar worden. Zij had niet mee gemogen naar Aalten, dat weet ze nu nóg!

Er kwamen toen ook overal de fietsen voor de dag. Ze hadden ze allemaal onder het stro verstopt in de schuur of bij ons op zolder. We konden de fietsen weer gebruiken, die waren we lang kwijt geweest. Dat was wel het mooie daarvan. We gingen namelijk altijd lopend naar school.

Hoe werd bij u thuis de bevrijding gevierd?

Ja, gevierd... er was geen borrel in huis; geen fles bier op tafel en ook geen wijn; gewoon: vreugde! Vreugde, Vréugde! VREUGDE!

Gewoon in, in van binnen, vreugde!!!

Gewoonweg...

Die spanning, jongens! Dat wás wat!

Wat waren de gevolgen van de bevrijding van de Haart op het leven in de buurtschap?

Het werd allemaal makkelijker; je kon nog niet alles kopen, alles was 'op de bon' na de oorlog. Bij het graan dorsen was er b.v. ook altijd een controleur bij. Het graan moest allemaal gewogen worden. De Duitsers wilden er ook wat van mee hebben.

Naar mate alles weer beter ging, met het boeren en alles, de mensen in het dorp en wat dan ook. Toen gingen die bonnen er af en toen kon je kopen wat je wilde, zonder bon.

Mensen die veel geld hadden, die konden dan hamsteren, maar dat mocht niet! Net als nu!
(ten tijde van de Coronacrisis, 2020. LHV)

Op welke manier werd 'de draad van het leven' na de bevrijding weer opgepakt?

Er was veel trammelang. De NSB'ers werden direct al na de oorlog en alles wat er mee verwant was, die werden allemaal opgehaald.

Die werden naar gebouw 'Irene' gebracht. En die mensen, die daar stonden te wachten, die stonden daar te kijken en dan kwamen er weer wat aan, net zoals de 'Zwarten' de Hollanders ophaalden, gebeurde het nu met de mensen, die eigenlijk een beetje 'scheef' waren geweest. NSB'ers en noem maar op.

En toen stond er wel honderd, tweehonderd man bij 'Irene' op straat te kijken en daar kwam er wéér één! Zó, met de armen in de nek.

En dan ging er een gejuich op!!!!

Ik moet er nog aan denken: 'Mijn God, wat triest, ... misschien hadden ze het ook wel verdiend!' Wat hadden ze toch ook altijd te zoeken?

Daar moet ik vaak aan denken. Ze kwamen overal vandaan; van Bredevoort, Aalten... en lopend!

En de pijp er achter.

Mensen uit Aalten, geen militairen, deden dat.....

Wat betekende de kerk voor u bij de bevrijding?

Ik weet niet beter, dat de kerk bom-vol zat, bom-vol! en dat ze; wij kerkten in de Oosterkerk, dat ze aan de overkant nog stoelen haalden bij de mensen. Bij de koster en bij Rensink.

Moet je je voorstellen! Dat is zuiver waar! Dat is het enige, wat mij na de oorlog bij gebleven is, dat de kerk 'brekende' vol zat. Dan kun je je nú niet voorstellen, dat die te koop staat!!

Toen zat je ook twee en een half uur in de kerk; daar moet je vandaag mee aankomen!

Hoe ziet u de toekomst, wat 'vrij' zijn en vrijheid betreft?

Ja, daar kun je veel over denken.

Als ik naar de televisie kijk, dan word ik wel eens bang, bang niet, maar dan huiver ik een beetje.

En dan denk ik: 'Waar moet dat toch naar toe?'

Ik heb zo straks al gezegd: "Ze hebben er niks van geleerd!" Maar nu ook, zoals je kunt zien, dan denk ik : Foei, foei, foei, foei!

Dat denk ik voor de toekomst.

Ik heb ook vaak gedacht, wij zullen het nog wel overleven en tegen Annie heb ik het ook gezegd.

Als je het eens goed nagaat....

'Mein Liebe!' ... onze kinderen en kleinkinderen, die hebben nog wat te verduren. Ik hoop, dat het allemaal nog goed afloopt!

Maar hét doet er allemaal niet toe; hét doet er allemaal niet toe:

Mensenlevens! Hitler maakte dat ook niets uit: mensenlevens!

Als je dat weer eens na leest, hoort of ziet op de televisie, dan denk ik: 'Het is toch verschrikkelijk!'

Wat ik verteld heb en wat ik gezien heb, dat heb ik met mijn eigen ogen gezien, toen moest ik nog tien jaar worden... 1 juni!

Kinderen hebben nu veel meer geleerd, dan wij vroeger.

Vandaag kunnen ze met de vingers van alles, als ze vijf jaar zijn...

computeren, maar ja, dat was er toen niet.

Ik hoop, dat ik mijn verhaal nog een keer terug kan horen of lezen, dat wat ik verteld heb.'

Bijdrage van Marit Heersink.

*Die bunker?
Die zit er nog.*

